

market monitor

Focus op de bouwsector
prestaties en vooruitzichten

Disclaimer

Dit rapport wordt louter ter informatie verstrekt en is niet bedoeld als enige aanbeveling of advies aan de lezer(s) met betrekking tot een specifieke transactie, investering of strategie. Lezers zijn zelf verantwoordelijk voor het nemen van commerciële en andere beslissingen omtrent de verstrekte informatie. Hoewel Atradius al het noodzakelijke heeft gedaan om te verzekeren dat de informatie in dit rapport verkregen is van betrouwbare bronnen, kan Atradius niet verantwoordelijk gesteld worden voor fouten of omissies, of voor de resultaten verkregen door gebruik van deze informatie. Alle informatie in dit rapport wordt gegeven 'zoals ze is', zonder garantie op volledigheid, accuraatheid, tijdsgebondenheid, of op de resultaten verkregen door gebruik van het rapport, en zonder garantie van enige soort, uitdrukkelijk of geïmpliceerd. In geen geval zal Atradius, haar gerelateerde partners of corporaties, of de partners, agenten of werknemers hiervan verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor enige genomen beslissing of actie die zij zouden nemen op basis van de in dit rapport verstrekte informatie om het even welke schade het betreft, zelfs wanneer vooraf geïnformeerd over de mogelijke negatieve gevolgen.

Copyright Atradius N.V. 2017

In deze uitgave...

Inleiding	Kansen en uitdagingen.....	4
Volledige rapporten		
België	Bedrijfsmarges blijven onder druk staan.....	5
Frankrijk	Eindelijk meer bouwactiviteiten in 2016.....	7
Duitsland	De groei zou moeten versnellen in 2017.....	9
Nederland	Opleving gaat verder.....	11
Verenigd Koninkrijk	Meer marktonzekerheid na de Brexit-beslissing.....	13
Marktprestaties in een oogopslag		
Italië	Investerings in de bouw dalen naar verwachting weer in 2017.....	15
Verenigde Staten	Groei houdt aan, maar nog altijd veel 'foreclosures' in sommige staten.....	16
Marktprestaties in een flits		
	Australië, Saoedi-Arabië, Singapore, Spanje, Zweden, Verenigde Arabische Emiraten.....	17
Overzichtstabel	Overzicht van de prestaties per sector en per land.....	20
Sectorprestaties	Veranderingen sinds december 2016.....	22

Op de volgende pagina's geven we aan de hand van de volgende weersymbolen de algemene economische vooruitzichten per sector weer:

Uitstekend

Goed

Redelijk

Matig

Slecht

Uitdagingen en kansen

De bouwsector blijft een cyclische sector; de prestaties van bouwbedrijven blijven dus sterk afhankelijk van de economische groei op een markt, het investeerderssentiment en het ondernemers- en consumentenvertrouwen. Het is dan ook geen verrassing dat de bouwactiviteiten in veel landen sterk uiteenlopen. Maar zelfs op markten waar de bouwsector al enkele jaren een zeer solide groei laat zien, blijft de concurrentie groot, blijven de marges klein, betalen overheden over het algemeen laat en blijft het percentage faillissementen groter dan in de meeste andere sectoren. Deze problemen lijken overal in de bouwsector een constante te zijn, ongeacht de prestaties.

Ondanks deze cyclische aard en 'traditionele' problemen liggen er echter nieuwe kansen en uitdagingen in het verschiet, wereldwijd gezien. Zo heeft de technologie een steeds grotere impact op de bouw. Ook is er de snelle opkomst van augmented reality, drones, 3D-printing, Building Information Modelling (BIM), autonome apparatuur en geavanceerde bouwmaterialen – al deze zaken zullen de sector grondig veranderen in de toekomst.

Bovendien beginnen demografische verschuivingen een belangrijke rol te spelen in de bouwsector. Doordat de bevolking in de wereldsteden blijft groeien, zal niet alleen de vraag naar woningen, maar ook naar sociale, transport- en nutsinfrastructuur toenemen. Tegelijkertijd worden veel maatschappijen, vooral in het Westen maar ook in Japan en China, geconfronteerd met een vergrijzende bevolking. Dit zal tot andere investeringspatronen voor vastgoed leiden.

België

- **Bedrijfsmarges blijven onder druk staan**
- **Lichte toename van investeringen in publieke infrastructuur**
- **Aantal betalingsachterstanden en insolventies blijft hoog**

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden				✓	
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden			✓		
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden		✓			
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden		✓			
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector		✓			
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector				✓	
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden			✓		
Situatie algemene vraag (verkoop)			✓		

Bron: Atradius

De Belgische bouwsector bestaat vooral uit kleine en middelgrote ondernemingen en is dan ook zeer gefragmenteerd. Onderaanneming komt vaak voor, maar onderaannemers zijn over het algemeen kwetsbaarder dan grote bedrijven, die de prijsdruk doorgaans doorberekenen. Grote bedrijven genieten bovendien van ruimere marges bij publiek-private samenwerkingsprojecten en zoeken steeds meer zakelijke mogelijkheden in het buitenland.

In 2016 zette de Belgische bouwsector zijn trage herstel verder, nadat in 2013 het dieptepunt werd bereikt. Dit herstel wordt ondersteund door toenemende werkvolumes (grotere orderportefeuilles over een langere tijdspanne), als gevolg van lage rentevoeten, strengere milieuregels en onvoldoende infrastructuurinvesteringen in het verleden. Wegens de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 verwacht men een toename van infrastructuurwerken en/of werken voor nutsbedrijven. Als gevolg van budgettaire beperkingen zal deze toename van publieke werken minder uitgesproken zijn dan in het verleden.

Een volledig herstel van de Belgische bouwsector wordt gehinderd door het nog altijd moeilijke economische klimaat met zijn vrij lage bbp-groei van ongeveer 1,5% per jaar, beperkingen van het overheidsbudget (met zeer prijsgevoelige aanbestedingen) en het feit dat banken nog altijd een restrictief beleid hanteren inzake leningen aan bouwbedrijven. Bovendien kampen Belgische bouwbedrijven nog altijd met hoge loonkosten, vooral vergeleken met bouwbedrijven uit Oost-Europa die actief zijn in België. Als gevolg hiervan blijven de marges en winsten van veel bedrijven onder druk staan.

Aangezien vooruitbetalingen zeldzaam zijn in België, hebben bouwbedrijven veel werkkapitaal nodig, terwijl de administratie (goedkeuring van werken) en betalingen door de Belgische overheid zeer traag verlopen. Vaak zijn bouwbedrijven zelfs genoodzaakt om ongunstige betalingsvoorwaarden te aanvaarden. De betalingstermijnen in deze sector zijn over het algemeen lang, dat wil zeggen '60 dagen einde maand' komt vaak voor.

België: bouwsector

	2015	2016	2017f
Bbp-groei (%)	1,5	1,3	1,4
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	-2,0	1,1	1,4

Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	4,9
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	-1,3
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	1,0
Exportgerichtheid	zeer laag
Concurrentie	zeer laag

Bronnen: IHS, Atradius

Grote bedrijven leggen vaak langere betalingstermijnen op aan hun onderaannemers, als een goedkope bron van financiering. Doordat bouwbedrijven regelmatig worden geconfronteerd met vertragingen na de aanvaarding van projecten, heeft dit een nadelige invloed op de rentabiliteit, niet alleen omdat de omzet lager uitvalt dan verwacht, maar ook omwille van de volatiele grondstoffenprijzen en ongunstige clausules met betrekking tot herzieningen van de prijsindex.

Gelet op al deze beperkingen, is het dan ook geen verrassing dat we het aantal betalingsachterstanden in 2016 zagen toenemen. Door de moeilijke marktomstandigheden blijven het aantal en het bedrag van wanbetalingen naar verwachting hoog. Dat gezegd zijnde verwachten we dat het aantal faillissementen verder zal dalen in 2017. Het algemene insolventiepeil in de bouwsector blijft echter hoog, door de gestage toenames in de jaren 2008-2013.

Door ons voorzichtige acceptatiebeleid zouden we ons huidige betrokkenheidsniveau moeten kunnen handhaven. Om onze risicobereidheid te kunnen handhaven moeten we de zwaarst getroffen bedrijven/deelsectoren identificeren en contact opnemen met kopers voor up-to-date financiële informatie en prestatievooruitzichten. We hanteren een restrictiever acceptatiebeleid voor kwetsbaardere segmenten zoals dakbedekking en -gebinten, schrijnwerk, vloer- en wandbekleding, afbraak- en sloopwerken, grondwerken, loodgieterij en civieltechnische werken.

Belgische bouwsector

Sterke Punten

Demografische ontwikkelingen

Verouderd vastgoed, behoefte aan infrastructuurverbeteringen (scholen, ziekenhuizen, wegen)

Momenteel lage rentevoeten

Zwakke Punten

Concurrentie van buitenlandse bouwbedrijven

Weinig overheidsinvesteringen

Hoge loonkosten

Bron: Atradius

Frankrijk

- Eindelijk meer bouwactiviteiten in 2016
- Nog altijd veel betalingsachterstanden
- Grote spelers zetten onderaannemers onder druk

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden		✓			
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden			✓		
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden		✓			
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden		✓			
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector		✓			
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector				✓	
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden			✓		
Situatie algemene vraag (verkoop)			✓		

Bron: Atradius

Er zit eindelijk vaart in de heropleving van de Franse bouwsector. Volgens de Franse bouwfederatie FFB (Federation Française du Bâtiment) lieten de Franse bouwactiviteiten in 2016 een volumegroei van 1,9% optekenen, na acht jaar lang te zijn gedaald. Dit herstel was vooral te danken aan activiteiten op het vlak van residentiële nieuwbouw, die met 7,4% groeide in 2016. Volgens de vooruitzichten zouden de bouwactiviteiten in 2017 met 3,4% moeten groeien, dankzij een toename van de residentiële en commerciële bouw. Een verder herstel wordt mogelijk gemaakt door belastingvrijstellingen voor vastgoedinvesteerders, financiële steun voor mensen die een eerste woning kopen en de aanhoudend lage rentevoeten. Dat gezegd zijnde blijft de heropleving voorlopig fragiel, aangezien de koopkracht van huishoudens onder druk blijft staan en de activiteiten in het segment publieke infrastructuur laag blijven door budgettaire beperkingen.

Gezien de zwakke bouwprestaties en lage vraag van de voorbije jaren, is het geen verrassing dat Franse bouwbedrijven nog altijd met tal van moeilijkheden kampen. De concurrentie blijft zwaar en de prijzen en rentabiliteit blijven laag, hoewel verwacht wordt dat de winstmarges van bedrijven stabiliseren in 2017, dankzij de toegenomen vraag. Dat gezegd zijnde blijven grote spelers hun onderaannemers onder druk zetten: ondanks de opleving zijn banken nog altijd zeer selectief als het op leningen aankomt; de toegang tot kortetermijnleningen blijft dan ook moeilijk. Hierdoor blijft cash een groot probleem voor veel hoofdzakelijk kleine bouwbedrijven.

Hoewel het aantal wanbetalingen in de bouwsector daalde in 2016, blijft het toch vrij hoog. Ook was het betalingsgedrag de voorbije twee jaar vrij slecht te noemen. In 2016 daalde het aan-

Frankrijk: bouwsector

	2015	2016	2017f
Bbp-groei (%)	1,2	1,2	1,2
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	-2,7	0,8	1,4

Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	4,8
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	-1,7
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	-1,2
Exportgerichtheid	zeer laag
Concurrentie	hoog

Bronnen: IHS, Atradius

tal insolventies, na enkele jaren gestegen te zijn. Deze positieve trend houdt naar verwachting aan in 2017, dankzij de toename van de bouwactiviteiten. Vergeleken met andere Franse sectoren blijft het aandeel van insolventies in de bouwsector groot.

Ondanks de huidige heropleving blijft ons acceptatiebeleid voorzichtig. Toch blijven we onze klanten dekking bieden, wanneer dat redelijk en verstandig is. We volgen kopers op de voet om te anticiperen op mogelijke grote risico's voor onze klanten.

We leggen vooral bouwbedrijven onder de loep die actief zijn in de deelsector publieke bouw en het segment inrichting (isolatie, bepleistering, schrijnwerk, loodgieterij, dakbedekking). Dit laatste segment had zwaar te lijden onder de baisse en blijft kwetsbaar, ondanks de huidige toename op het vlak van nieuwbouw; de inrichting gebeurt immers doorgaans in de laatste fase van de bouwwerkzaamheden.

We kijken vooral naar de cashtoestand en leningfaciliteiten voor kopers, vooral kleine en middelgrote ondernemingen. Diverse belangrijke financiële indicatoren moeten worden geanalyseerd: het activiteitsniveau, de marges en het vermogen om het nodige werkkapitaal te financieren. Hoge financiële kosten zijn een belangrijke indicatie van mogelijke cashdruk.

Franse bouwsector

Sterke Punten

Structureel gebrek aan woningen door demografische ontwikkelingen (groeïende bevolking)

Nog altijd lage rentevoeten

Zwakke Punten

Zwakke economische groei en maatregelen om het hoge overheidstekort in te perken

Hoog werkloosheidspercentage

De kosten stijgen sneller dan de prijzen

Bron: Atradius

Duitsland

- De groei versnelt naar verwachting
- Slecht betalingsgedrag van overheidskopers blijft een probleem
- Sommige segmenten zijn kwetsbaarder

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden			✓		
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden		✓			
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden		✓			
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering				✓	
Algehele schuldenlast van de sector				✓	
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector			✓		
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden		✓			
Situatie algemene vraag (verkoop)		✓			

Bron: Atradius

In 2016 zette de Duitse bouwsector zijn solide prestaties van de voorbije jaren voort. De vooruitzichten voor 2017 blijven positief, vooral door de opleving van de woningbouw. Volgens de Duitse bouwfederatie zal de omzet met 5% groeien in 2016, tot meer dan EUR 112 miljard. De woningbouw zou met 7% moeten stijgen, dankzij de hoge werkgelegenheidsgraad, lage rentevoeten en de behoefte aan nieuwe woningen voor het grote aantal vluchtelingen en asielzoekers. De publieke bouw groeit naar verwachting met 5% dankzij de toegenomen investeringen in infrastructuur, terwijl de commerciële bouw met 3% zou groeien.

Ondanks deze grootste groei van de voorbije tien jaar en de positieve vooruitzichten, wordt nog niet zoveel gebouwd als in de jaren '90. Ook daalde het aandeel van de sector in de nationale economie tot ongeveer 3%, van meer dan 6% medio jaren '90.

Deze sector bestaat voor 90% uit kleine bedrijven (minder dan 20 werknemers) die goed zijn voor 45% van de totale bouwomzet. 45% van de omzet in deze sector wordt gerealiseerd door bedrijven met 20 tot 100 werknemers en de overige 10% van de omzet door grote bedrijven met meer dan 100 werknemers. Kleine bedrijven houden zich vooral bezig met woningbouw (zo'n 70% van hun activiteiten), terwijl grote bouwbedrijven het merendeel van hun omzet in het buitenland realiseren.

Betalingen in de Duitse bouwsector gebeuren na ongeveer 45-50 dagen. Na een daling in 2015 bleef het aantal wanbetalingen stabiel in 2016; deze positieve trend zou moeten aanhouden in de eerste helft van 2017. Dankzij de toenemende vraag en verbeterende winstmarges is het aantal insolventies in de bouwsector de voorbije jaren gedaald (goed voor een daling van 2% in 2016)

Duitsland: bouwsector

	2015	2016	2017f
Bbp-groei (%)	1,7	1,9	1,3
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	-0,7	4,3	3,8

Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	3,3
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	0,5
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	0,6
Exportgerichtheid	laag
Concurrentie	hoog

Bronnen: IHS, Atradius

en zou stabiel moeten blijven of licht dalen in 2017. Bouwbedrijven zijn niet overdreven afhankelijk van bankfinancieringen, aangezien vooruitbetalingen of afbetalingen door investeerders een grote bron van financiering zijn.

Ondanks de over het algemeen gunstige situatie beschouwen we de bouwsector echter nog altijd als risicovoller dan andere sectoren. Het percentage insolventies in de bouwsector is ook groter dan in andere Duitse bedrijfstakken. Volgens Creditreform waren er in 2016 94 insolventies per 10.000 bedrijven in de bouwsector, tegenover 42 per 10.000 in de hele productie-industrie. Insolventies in de bouwsector vertegenwoordigen nog altijd circa 16% van alle faillissementen in Duitsland.

Het slechte betalingsgedrag van overheidskopers blijft een probleem, aangezien de liquiditeit van leveranciers hieronder te lijden heeft. Tal van – vooral kleinere – bouwbedrijven hebben traditioneel een zwakke verhouding schulden/eigen vermogen (het percentage eigen vermogen dat wordt gebruikt om de bedrijfsmiddelen te financieren) en een beperkte financiële slagkracht; dat maakt hen kwetsbaar voor eventuele betalingsachterstanden en wanbetalingen.

We hebben hogere claims vastgesteld in sommige segmenten die betrekking hebben op interieurwerken, zoals installatie, bepleistering, schilderwerken en beglazing. Eén probleem is dat deze bedrijven doorgaans aan de slag gaan in de laatste fase van een bouwproject en dus getroffen kunnen worden door budgettaire beperkingen van de aanbestedende instantie. Een ander probleem is het gebrek aan commerciële vaardigheden bij deze vooral zeer kleine ondernemingen.

Dankzij de goede prestaties van de Duitse bouw- en bouwmaterialensector de voorbije jaren en de veelbelovende bedrijfsvooruitzichten voor 2017, blijft ons acceptatiebeleid voor deze sector vrij soepel. Wanneer we het kopersrisico evalueren, houden we over het algemeen rekening met de bedrijfsresultaten, het eigen vermogen, de liquiditeit en financiering (bijvoorbeeld de verhoudingen werken in uitvoering/vooruitbetalingen) en orderboeken.

We zijn echter voorzichtiger wat betreft de bovenvermelde interieursegmenten en bedrijven die vooral voor overheidsklanten werken (wegen, spoorwegen en andere infrastructuur). Deze kampen vaak met betalingsachterstanden door hun klanten, die de liquiditeit onder druk kunnen zetten. Omdat we over minder achtergrondinformatie beschikken, maken we uiteraard zeer voorzichtige analyses van de kredietwaardigheid van bouw-/bouwmaterialenbedrijven die minder dan een jaar actief zijn, tenzij ze deel uitmaken van of een spin-off zijn van een grotere groep.

Duitse bouwsector

Sterke Punten

Solide prestaties sinds 2010 dankzij de robuuste Duitse economie

Grote mate van specialisatie, vooral in bouwdiensten

Sterk in technische innovaties, vooral op het vlak van energie-efficiëntie

Bedrijven torsen doorgaans geen zware schuldenlast

Zwakke Punten

Een zeer groot aantal kleine bedrijven is actief in deze sector

Beperkte toegang tot internationale kapitaalmarkten

Veel kleine bedrijven hebben een zwakke verhouding schulden/eigen vermogen en een beperkte financiële slagkracht

Bron: Atradius

Nederland

- Opleving gaat verder
- Marges blijven onder druk staan
- Dalend aantal orders in het segment infrastructuur

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden		✓			
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden		✓			
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden		✓			
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden		✓			
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector		✓			
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector			✓		
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden			✓		
Situatie algemene vraag (verkoop)		✓			

Bron: Atradius

In lijn met de algemene economische prestaties van Nederland groeide de Nederlandse bouwsector verder in 2016. Daar profiteerden ook andere sectoren van, bijvoorbeeld die van de bouwmaterialen en techniek. De sterke groei van de woningmarkt is een extra stimulans voor de particuliere consumptie.

In het derde kwartaal van 2016 was de bouwsector de snelst groeiende bedrijfstak van Nederland; ook stegen de omzet en bruto toegevoegde waarde voor het achtste kwartaal op rij. De woningprijzen stegen verder en het sentiment van veel bouwbedrijven blijft positief; de bedrijfswereld verwacht immers een verdere stijging van de omzet in 2017.

In 2015 bleef het herstel van de Nederlandse bouwmarkt vrij eenzijdig, vooral door de groei in het segment woningbouw, terwijl de niet-residentiële deelsector, vooral de utiliteitsbouw, nog altijd met een beperkte vraag kampte. De woningbouw bleef groeien in 2016 en zou verder moeten groeien in 2017, maar blijft

naar verwachting onder het niveau van vóór de crisis. Ondertussen herstelde de vraag op het vlak van niet-residentiële bouw zich in 2016. De civiele en utiliteitsbouw boekten een solide groei in 2016 en de productie steeg zelfs met 13,4% op jaarbasis in het derde kwartaal van 2015. De utiliteitsbouw is echter een zeer gediversifieerde deelsector, met uiteenlopende ontwikkelingen binnen een en dezelfde regio: in Amsterdam is er minder vraag naar kantoren, hotels en fysieke winkels dan op plaatsen die niet zo centraal gelegen zijn. Ondanks de opleving blijven de winstmarges in dit segment onder druk staan.

Het segment infrastructuur profiteerde ook deels van de betere marktomstandigheden en overheidsuitgaven in 2015 en 2016. In de tweede helft van 2016 zwakte de expansie op het vlak van infrastructuur echter af; in het derde kwartaal daalde de productie met 4,5% op jaarbasis. Wegen-, tunnel- en spoorwegbouwers rapporteerden een daling van 5,8%. Het ziet ernaar uit dat de aan de infrastructuur gerelateerde expansie voorlopig voorbij is.

Nederland: bouwsector

	2015	2016	2017f
Bbp-groei (%)	2,0	2,0	1,7
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	9,8	2,7	2,4
Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	4,9		
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	3,0		
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	1,1		
Exportgerichtheid	zeer laag		
Concurrentie	zeer hoog		

Bronnen: IHS, Atradius

Na een scherpe stijging in de crisisjaren zagen we sinds 2015 een daling van het aantal wanbetalingen en kredietverzekeringsclaims. Men verwacht dat het aantal wanbetalingen en insolventies verder zal dalen in de eerste helft van 2017. In vergelijking met 2015 is het leningsbeleid van banken ten overstaan van bouwbedrijven versoepeld. Uit de aanhoudende zware concurrentie op de markt blijkt echter dat veel Nederlandse bouwbedrijven nog altijd lijden onder prijzenoorlogen, waardoor de marges onder druk blijven staan. Er is nog steeds overcapaciteit op de markt en consolidatie moet nog gebeuren.

Gezien de solide prestaties in 2016, het afgenomen aantal insolventies en de positieve vooruitzichten voor 2017 hebben we ons acceptatiebeleid versoepeld sinds vorig jaar. Momenteel wordt echter meer aandacht besteed aan bedrijven die actief zijn in het infrastructuursegment, omwille van het teruglopende aantal orders.

Bij het beoordelen van de kredietwaardigheid van een koper vragen we naar up-to-date financiële informatie, naast details met betrekking tot het orderboek voor 2016 en betalingservaringen. Ook willen we meer informatie over de financiering van een bedrijf (covenanten/zekerheden) en de looptijden van bankleningen. Onze klanten een maximale verzekeringsdekking bieden blijft ons doel. In dit opzicht kunnen zekerheden van derden helpen, als die voorhanden zijn.

Nederlandse bouwsector

Sterke Punten

Solide economische groei

Minder restrictieve bankleningen

Demografische ontwikkelingen

Zwakke Punten

Overcapaciteit en druk op de marges houdt aan

Infrastructuurbouw is afgezwakt

Bron: Atradius

Verenigd Koninkrijk

- Meer marktonzekerheid na de Brexit-beslissing
- Contractkwesties en onvoldoende prestaties zijn een probleem
- Nog altijd veel betalingsachterstanden

Overzicht

Beoordeling kredietrisico	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Trend in wanbetaling over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van wanbetaling in de komende 6 maanden				✓	
Trend in insolventies over de afgelopen 6 maanden			✓		
Ontwikkeling van insolventies in de komende 6 maanden			✓		
Financieringscondities	zeer hoog	hoog	gemiddeld	laag	zeer laag
Afhankelijkheid van bankfinanciering		✓			
Algehele schuldenlast van de sector		✓			
Bereidheid van banken om krediet te verlenen aan de sector				✓	
Bedrijfsklimaat	sterke verbetering	verbetering	stabiel	verslechtering	sterke verslechtering
Winstmarges: algemene trend over de afgelopen 12 maanden			✓		
Situatie algemene vraag (verkoop)			✓		

Bron: Atradius

Na zwakke prestaties in het derde kwartaal van 2016 (de eerste drie maanden na de Brexit-stemming) herpakte de Britse bouwsector zich in het vierde kwartaal, vooral dankzij de woningbouw. Dat gezegd zijnde leed de commerciële bouw nog altijd onder de beperkte investeringen en grotere economische onzekerheid.

Het tekort aan gekwalificeerde arbeidskrachten blijft een probleem in deze sector, vooral op de Londense bouwmarkt. Dit leidde tot een kostendruk en bijgevolg tot een beperkter effect van de betere aanbestedingsmarges. Een ander probleem is dat bouwbedrijven tijdens de baisse contracten aangingen onder voorwaarden die niet meer houdbaar waren na 2014, vooral door de hogere grondstoffenprijzen en loonkosten. Aangezien veel bouwbedrijven dergelijke contracten met kleine marges hadden, boekten ze tot voor kort relatief vaak verlies, ondanks de beter gevulde orderboeken naar de toekomst toe. Het ziet er

echter naar uit dat dit is afgezwakt naar het einde van 2016 toe, doordat veel van deze projecten werden voltooid en de aanbestedingsmarges voor nieuwe projecten zijn verbeterd.

Ondanks de sinds 2014 toegenomen vraag blijven contractkwesties en onvoldoende prestaties een probleem in de bouwsector. Veel bedrijven werden immers verleid door grote contracten met aantrekkelijke marges. Tegelijkertijd blijft de toegang tot bankleningen moeilijk, vooral voor kleine bouwbedrijven. Voor groeiende bedrijven met een lichtere balans neemt het risico toe dat deze contracten onhoudbaar worden – vooral als er onvoldoende reserves beschikbaar zijn om betalingsachterstanden te financieren met betrekking tot geschillen of vertragingen. Dit leidde in 2015 en 2016 tot enkele insolventies, vaak bij bedrijven die sterk groeien en die het op het eerste zicht redelijk goed lijken te doen.

Verenigd Koninkrijk: bouwsector

	2015	2016	2017f
Bbp-groei (%)	2,2	2,0	1,3
Groei van de toegevoegde waarde van de sector (%)	2,9	4,1	2,3
Aandeel van de sector in de nationale economie (%)	6,5		
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 3 jaar (%)	3,6		
Gemiddelde groei van de sector over de afgelopen 5 jaar (%)	1,1		
Exportgerichtheid	laag		
Concurrentie	hoog		

Bronnen: IHS, Atradius

Hoewel men voor 2017 geen grote toename van het aantal faillissementen verwacht, zal het aantal insolventies in de bouwsector hoog blijven. Dit geldt ook voor het aantal wanbetalingen en laattijdige betalingen, die naar verwachting zullen stijgen in de eerste helft van 2017.

Tot dusver had de Brexit-beslissing in juni 2016 maar weinig gevolgen voor de Britse bouwsector. De kostendruk nam toe als gevolg van de waardevermindering van het Britse pond, aangezien leveranciers de hogere kosten van ingevoerde grondstoffen doorberekenen. Ook blijft de markt enigszins onzeker. Tal van aannemers hebben nog orders liggen voor 1-2 jaar, die ze vóór de Brexit-beslissing zijn aangegaan (vooral op de Londense markt); deze dienen als kortetermijnbuffer. Ook zitten er grote publieke infrastructuurprojecten in de pijplijn, zoals HS2 (een hogesnelheidspoorwegnet dat het noorden en zuiden van Engeland verbindt), Hinkley Point (een kerncentrale) en Crossrail 2 (een spoorlijn naar Londen en het zuidoosten).

Dit gezegd zijnde is het erg waarschijnlijk dat de Brexit-beslissing op middellange tot lange termijn nadelige gevolgen zal hebben voor de bouw, die een cyclische sector is; een tragere groei van het bbp en minder consumenten-, ondernemers- en investeerdersvertrouwen duwen de prestaties omlaag. De onzekerheid op de markt zal de komende jaren ook toenemen, vooral gezien de mogelijkheid van een 'harde Brexit'.

Na de verhoging van onze risicobereidheid in 2014 kozen we begin 2015 opnieuw voor een restrictiever acceptatiebeleid, als gevolg van het toenemend aantal faillissementen. De komende maanden zullen we ons voorzichtig blijven opstellen ten overstaan van deze sector.

Voorlopig handhaven we ons voorzichtige acceptatiebeleid, waarbij de risico's van geval tot geval worden bekeken. Omdat problemen uit het verleden nu al enkele jaren voortduren en omdat sommige ogenschijnlijk gezonde bouwbedrijven snel achteruitgingen door contractkwesties en onvoldoende prestaties, hebben we de meest recente cijfers van debiteuren nodig. Nieuwe contacten met kopers en een regelmatige verstrekking van cijfers stellen ons in staat om een meer geïnformeerde beslissing te nemen omtrent kredietlimieten. Dit zorgt er ook voor dat onze beslissingen zo actueel mogelijk zijn.

Hoewel de Brexit ongetwijfeld gevolgen zal hebben voor de bouwmarkt, is de omvang van deze gevolgen voorlopig onduidelijk. Het ziet er echter steeds meer naar uit dat Artikel 50 zal worden ingeroepen in maart 2017 en dat het een 'harde Brexit' zal worden. Daarom gaan we dit nauwlettend op de voet volgen, op basis van een 'business as usual'-aanpak, en ons acceptatiebeleid aanpassen aan de ontwikkelingen.

Britse bouwsector

Sterke Punten

Sector herstelde zich, terwijl de output groeide in 2015 en 2016

Gevulde orderboeken voor de komende twee jaar

Zwakke Punten

Dreigende onzekerheid door de Brexit-beslissing

Nog altijd veel betalingsachterstanden

Gebrek aan financiering treft bedrijven die misschien opnieuw moeten investeren

Bron: Atradius

Marktprestaties in een oogopslag

Italië

- **Investerings in de bouw dalen naar verwachting weer in 2017**
- **Gebrek aan bankleningen blijft een groot probleem**
- **Aantal insolventies blijft hoog**

Eind 2014 begon de teruggang van de Italiaanse bouwsector te vertragen, terwijl de economie zich licht herstelde. Toch is er nog lang geen sprake van een echte opleving. In 2017 bleef het Italiaanse bbp een zwakke groei kennen (met 0,7%), na een groei van amper 0,8% in 2016. Dit belet de bouwsector om te groeien. Na een lichte stijging van 0,3% in 2016 zullen de bouwinvesteringen naar verwachting met 1,2% dalen; de investeringen in nieuwbouw dalen met 3% en de investeringen in openbare werken met 3,6%.

Naast de zwakke koopkracht zijn de strenge leenvoorwaarden van banken een belangrijke reden voor de teleurstellende prestaties van de bouwsector. Gelet op de huidige problemen in de Italiaanse financiële sector, ziet het er naar uit dat dit restrictieve leenbeleid niet meteen zal veranderen. Veel bedrijven uit de bouwsector torsen nog altijd een grote schuldenlast. De bankleningen voor woningbouw daalden van EUR 30 miljard in 2007 naar minder dan EUR 8 miljard in 2015 en voor niet-woningbouw van EUR 20 miljard naar EUR 10 miljard.

Laattijdige betalingen door overheidsinstanties droegen ook bij tot de problemen op deze markt. De gemiddelde betalingstermijn bedraagt 5,5 maanden, terwijl dat wettelijk twee maanden moet zijn. De gemiddelde betalingsachterstanden zijn nog altijd lang, maar zijn tenminste gedaald sinds 2014 (van 146 dagen in de eerste helft van 2014 naar 117 dagen in de eerste helft van 2015 en 108 in de eerste helft van 2016). Het aantal wanbetalingen blijft naar verwachting hoog in 2017, maar men verwacht tenminste geen grote stijging dit jaar. Dit geldt ook voor het aantal insolventies in de bouwsector, dat historisch hoog zal blijven.

Niet alle bedrijven worden even hard getroffen door het moeilijke marktklimaat. Grote bouwbedrijven hebben bewezen veerkrachtig te zijn, dankzij hun gediversifieerde portefeuille van infrastructuurwerken en exportgerichtheid, waardoor ze minder afhankelijk zijn van de binnenlandse markt. De exportgerichte actoren (vooral actief in landen in Afrika en het Midden-Oosten) zouden positieve resultaten moeten boeken.

Bouwcoöperaties en consortiums die zich op de binnenlandse woningbouwmarkt richten en die afhankelijk zijn van openbare werken, hadden daarentegen zwaar te lijden onder de afnemende vraag, het lagere aanbod van bankleningen en laattijdige betalingen. Tot slot werd het segment van de kleine en middelgrote bedrijven die vooral actief zijn in de woningbouw, het zwaarst getroffen, door de afgenomen investeringen in privéwoningen (de nieuwbouw kromp met meer dan 60% tussen 2008 en 2015) en beperkte bankleningen. De enige uitzondering hierop waren renovatiebedrijven die konden rekenen op overheidssubsidies (goed voor een stijging van 19% tussen 2008 en 2015).

Gezien de aanhoudende problemen blijft ons acceptatiebeleid restrictief. We staan echter meer open voor bouwbedrijven die zich op de export richten en die minder afhankelijk zijn van de binnenlandse openbare sector.

Verenigde Staten

- Solide prestaties zouden moeten aanhouden in 2017
- Betalingen gebeuren na gemiddeld 30-60 dagen
- Nog altijd veel 'foreclosures' in sommige staten

In 2016 zette de Amerikaanse bouwsector zijn herstel verder, dat in 2012 werd ingezet; de toegevoegde waarde van de sector groeide met 5,3% en voor 2017 wordt een stijging van nog eens 2% verwacht. Tot en met 2019 zou de woningbouw solide prestaties moeten blijven boeken. De voorbije 12 maanden daalde het aantal 'foreclosures' (gedwongen verkopen) met 11%, hoewel sommige staten (vooral New England) nog altijd een recordaantal laten optekenen. In 2017 zal de niet-woningbouw naar verwachting met 5,6% groeien, vooral dankzij hotels, kantoren en pretparken/recreatie.

Het werkloosheidspercentage in de bouwsector daalde tot bijna 5%, iets boven het nationale werkloosheidspercentage.

In 2017 zou de groei van de Amerikaanse bouwsector nog een duwtje in de rug kunnen krijgen, als de nieuwe Amerikaanse regering haar plannen voor zware infrastructuurinvesteringen uitvoert. Na de verhoging van de rentevoeten door de Amerikaanse Federal Reserve in december 2016, verwacht men verdere stijgingen in 2017. Die zouden aankopen in het woningsegment kunnen versnellen.

Banken zijn doorgaans bereid om geld te lenen aan de bouwsector, maar alleen voor haalbare en veelbelovende projecten. Naarmate de markten voor commercieel en residentieel vastgoed verbeteren, verbetert ook het financieringsklimaat in de bouwsector. De stijgende lonen, gezondheidskosten voor personeel en andere kosten blijven echter zwaar wegen op de reeds krappe marges van veel Amerikaanse bouwbedrijven.

Betalingen in de Amerikaanse bouwsector gebeuren nog altijd na gemiddeld 30-60 dagen; termijnen van 90 dagen zijn niet ongebruikelijk. De voorbije twee jaar was het betalingsgedrag in deze sector vrij goed. Ook vlakte het totale aantal laattijdige betalingen in 2016 af. Het aantal insolventies daalde in 2016, maar zou moeten afvlakken in 2017. Kleine bedrijven in deze sector betalen over het algemeen nog steeds later; ze gaan ook vaker failliet en hebben vaker achterstallige schulden dan andere sectoren.

Dankzij deze positieve ontwikkelingen konden we de afgelopen jaren onze risicobereidheid voor deze sector vergroten. Voorzichtigheid is echter nog altijd geboden, vooral bij kleine bouwbedrijven. Indien deze voorhanden zijn, moeten de jaarrekeningen jaarlijks worden onderzocht, terwijl bijkomende informatie over zachte leningen vaker moet worden onderzocht. Op basis van het handelsgedrag zal de relatie tussen onze klanten en hun kopers beter worden ingeschat. Een vermindering of intrekking van de dekking zal worden overwogen indien de koper beduidend slechtere resultaten boekt, met verliezen, zware schulden, problemen in verband met het werkkapitaal, de kasstromen, liquiditeit of verslechterende betalingstrends.

Marktprestaties in een flits

Australië

- In 2016 bleef de Australische bouwsector kampen met beperkte investeringen in de mijnbouw en aanverwante projecten. De activiteiten op het vlak van woningbouw namen echter sterk toe, terwijl de nadruk steeds minder op mijnbouw wordt gelegd.
- In 2017 zou de woningbouw verder moeten toenemen, alvorens uiteindelijk te vertragen en af te nemen in 2018-2019, met een verwachte daling van 6%.
- Voor het segment niet-woningbouw en commerciële bouw verwacht men een bescheiden herstel, dankzij de toegenomen particuliere vraag, verdere groei van de bouw van appartementen en toenemende activiteiten in de commerciële en infrastructuursectoren. Ook de activiteiten op het vlak van technische bouw zouden moeten toenemen, grotendeels dankzij de telecommunicatiesector, als gevolg van de groeiende investeringen in het National Broadband Network (NBN), naast grote spoor- en wegenprojecten.
- Het is belangrijk rekening te houden met regionale verschillen. Terwijl men vanaf 2017-2018 bijvoorbeeld meer investeringen in de woningbouw verwacht voor New South Wales, zijn de groeivoorzichten minder goed voor Queensland en West- en Zuid-Australië.
- Betalingen in de bouwsector gebeuren na gemiddeld 90-120 dagen en het aantal wanbetalingen blijft groot.
- Ons acceptatiebeleid blijft voorzichtig, vooral voor kleine bedrijven, het mijnbouwsegment en de markten West-Australië en Queensland in het algemeen.

Saoedi-Arabië

- In 2017 blijft de vraag in de Saoedi-Arabische bouwsector naar verwachting laag. Door de scherpe daling van de olieprijs sinds eind 2014 zag de Saoedische overheid, als grootste sponsor van bouwactiviteiten, zijn fiscale positie verslechteren.
- De teruglopende vraag deed de concurrentie toenemen; bouwbedrijven werken nu met kleinere marges om de resterende contracten in de wacht te kunnen slepen, met prijzenoorlogen tot gevolg. Hierdoor zal de winst van bouwbedrijven verder verslechteren in 2017.
- Voor bouwbedrijven zijn banken de belangrijkste bron van financiering. Terwijl banken vroeger een zeer open leningsbeleid hanteerden, is dat nu zeer restrictief geworden, wegens het moeilijke marktklimaat en het stijgend aantal wanbetalingen. Samen met de verslechterende vraag zorgde deze gewijzigde leningstrategie voor een moeilijker beheer van het werkkapitaal en de cashflow-positie van de meeste bouwbedrijven, vooral voor kleine spelers.
- De betalingstermijn in deze sector bedraagt gemiddeld 120-180 dagen. Het afgelopen jaar was het betalingsgedrag slecht; in 2016 steeg het aantal wanbetalingen en insolventies door het krappe werkkapitaal en de lagere vraag en prijzen. Verwacht wordt dat de komende zes maanden zowel de betalingsachterstanden als wanbetalingen met zo'n 30% zullen stijgen.
- Door de verslechterende bedrijfsprestaties en situatie in verband met de kredietrisico's hanteren we nu een restrictiever acceptatiebeleid voor alle deelsectoren van de bouw.

Singapore

- De komende jaren zal het segment publieke bouw van Singapore, dat goed is voor meer dan 60% van alle bouwactiviteiten, blijven groeien dankzij overheidsinvesteringen in de transportinfrastructuur. Het aantal particuliere bouwprojecten loopt naar verwachting echter terug, door de minder gunstige economische omstandigheden en het grotere aanbod aan afgewerkte woningen en kantoren. Verwacht wordt dat de concurrentie in dit segment toeneemt en spelers zullen hun omzet proberen te handhaven door de marges te verkleinen.
- Vooral kleine en middelgrote bedrijven die actief zijn in de woningbouw, hebben al te lijden onder de krappere winstmarges, als gevolg van de lagere vraag in combinatie met hogere loon- en huurkosten. In 2017 zullen bedrijven moeilijk aan het nodige werkkapitaal komen, doordat de marges voortdurend onder druk zullen staan.
- Bouwbedrijven in Singapore zijn sterk afhankelijk van banken voor bouwleningen en de financiering van projecten. Ondanks de slechte vooruitzichten voor de Singaporese banksector door de vertraging van de Chinese groei en de minder gunstige vooruitzichten voor de binnenlandse economie, blijven bankleningen aan de bouwsector voorlopig niet restrictief.
- De betalingstermijnen in deze sector bedragen gemiddeld 60-120 dagen. Het afgelopen jaar was het betalingsgedrag slecht; vooral Maleisische bouwbedrijven die actief zijn in Singapore waren verantwoordelijk voor veel wanbetalingen. Wanbetalingen door Singaporese bedrijven zijn daarentegen niet zo'n groot probleem.
- Het aantal laattijdige betalingen in de bouwsector ligt boven het gemiddelde. Voor 2017 verwacht men dat het aantal insolventies in deze sector met zo'n 5% zal stijgen. In 2016 ging door financiële problemen het grootste aantal Singaporese bedrijven over de kop van de laatste 11 jaar, vooral als gevolg van de zwakkere economische groei van de stadstaat. Het ziet er tenminste naar uit dat plaatselijke banken eerder geneigd zijn om herstructureringsopties te aanvaarden, in plaats van over te gaan tot vereffening.
- Terwijl we doorgaans een open acceptatiebeleid hanteren voor bedrijven die actief zijn in de publieke bouw, staan we voorzichtiger tegenover de woningbouw.

Spanje

- In 2016 herstelde de Spaanse bouwsector zich verder; de toegevoegde waarde van de sector groeide met 3%, vooral dankzij het Spaanse economische herstel, meer buitenlandse investeringen en een hernieuwd ondernemersvertrouwen. De lagere grondstofprijzen hadden ook een positieve impact. Hierbij moet echter worden gezegd dat de bouwsector uit een heel diep dal klimt, na jaren van zware recessie. Tussen 2007 en 2014 was de binnenlandse productie immers met meer dan 50% gedaald.
- In 2017 zou de toegevoegde waarde van de bouwsector opnieuw met zo'n 3% moeten groeien, vooral dankzij de residentiële en commerciële bouw, terwijl de groei van het segment publieke bouw/civiele bouwkunde laag zal blijven.
- Er is geen concurrentie meer in deze sector, omdat een groot aantal spelers de markt hebben verlaten sinds 2008. In 2016 bleven de winstmarges stabiel; dat zou ook zo moeten blijven in 2017. Spaanse bouwbedrijven zijn sterk afhankelijk van bankfinancieringen. In dit opzicht zijn de omstandigheden voor externe financiering sinds 2015 verbeterd, door de lagere rentevoeten en betere groeivoorzichten voor de Spaanse economie.
- De voorbije twee jaar was het betalingsgedrag goed en waren er weinig wanbetalingen. Dit is vooral te danken aan het feit dat financieel zwakke spelers de markt hebben verlaten tijdens en meteen na de baisse, terwijl de resterende bedrijven veerkrachtiger zijn. Voor 2017 verwacht men dat het aantal insolventies in de bouwsector zal afvlakken of zelfs licht zal dalen, na de sterke stijging in 2015 en 2016.
- Vanwege dit aanhoudende herstel is ons acceptatiebeleid voor de bouwsector minder restrictief dan in de voorbije jaren; we staan open voor grote bedrijven en internationale groepen. We blijven echter voorzichtig wat kleine bedrijven betreft, aangezien de markt nog niet helemaal geconsolideerd is. Veel bedrijven zitten nog diep in de schulden en de leningsvoorwaarden zijn nog niet helemaal versoepeld. Een verdere fiscale consolidering zou nadelige gevolgen kunnen hebben voor de prestaties van bedrijven die actief zijn in het segment civiele bouwkunde.

Zweden

- In 2015 en 2016 kende Zweden een gunstig economisch klimaat, met een jaarlijkse bbp-groei van meer dan 3%. Dit was goed nieuws voor de binnenlandse vraag in de bouwsector, vooral het segment woningbouw. De prestaties werden ook nog geholpen door de lage rentevoeten en overheidssubsidies. De toegevoegde waarde van de bouwsector groeide met 2,6% in 2016 en zou met 2,7% moeten groeien in 2017.
- Door de zware concurrentie op de bouwmarkt werken vooral kleine bedrijven echter met krappe marges. De hefboomwerking in deze sector is niet overdreven hoog en banken zijn doorgaans bereid om leningen te verstrekken aan bedrijven. Zowel het aantal wanbetalingen als het aantal insolventies bleef stabiel in 2016 en zou moeten afvlakken in 2017.
- Over het algemeen hanteren we een open acceptatiebeleid, zonder beperkingen voor deelsectoren. Kleine en middelgrote bouwbedrijven moeten echter nauwer worden opgevolgd.

Verenigde Arabische Emiraten

- De daling van de olieprijs sinds eind 2014 had een negatieve impact op de bouwactiviteiten in de VAE. De overheid, als grootste sponsor van bouwprojecten (vooral infrastructuurwerken), zag haar fiscale positie verslechteren door de teruglopende olie-inkomsten.
- De commerciële en residentiële bouwsector heeft het moeilijk door de lagere vraag en afkoeling van de vastgoedmarkt. In 2016 werden ongeveer 10.000 woningen opgeleverd in Dubai, in plaats van de oorspronkelijk geplande 40.000 woningen.
- De teruglopende vraag, betalingsachterstanden en zware concurrentie vraten aan de rentabiliteit van bedrijven – dit uitte zich in krappere marges en meer voorzieningen voor dubieuze vorderingen.
- Bouwbedrijven zijn sterk afhankelijk van banken om aan het nodige werkkapitaal te komen. Door de lage vraag en het feit dat veel bouwbedrijven al een hoge hefboomwerking hebben, hanteren banken echter een veel restrictiever beleid.
- Betalingen aan leveranciers en onderaannemers gebeuren doorgaans wanneer de vorderingen worden ontvangen van eindklanten; dit zorgt momenteel voor betalingsachterstanden en heeft verdere gevolgen in de handelscyclus. Veel kleine bedrijven hebben het immers moeilijk om hun betalingsverplichtingen te voldoen. Na een stijging in 2016 zal het aantal wanbetalingen de komende maanden naar verwachting verder stijgen. Sinds 2016 stijgt ook het aantal faillissementen.
- Omwille van het momenteel moeilijke bedrijfsklimaat hebben we onze risicobereidheid verlaagd in alle deelsectoren van de bouw. We zijn bijzonder voorzichtig ten overstaan van grote kopers met een aanzienlijke blootstelling aan overheidsprojecten, kopers die actief zijn in het infrastructuursegment en bedrijven die ondersteuningsdiensten verlenen voor olievelden.

Vooruitzichten prestaties sectoren per land

Februari 2016

	Landbouw	Automotive/ Transport	Chemie / Farmacie	Bouw / Bouw- materialen	Duurzame consumptiegoederen	Electronica / ICT	Financiële diensten
België							
Denemarken							
Duitsland							
Frankrijk							
Hongarije							
Ierland							
Italië							
Nederland							
Oostenrijk							
Polen							
Portugal							
Rusland							
Slowakije							
Spanje							
Tsjechië							
Turkije							
VK							
Zweden							
Zwitserland							
Brazilië							
Canada							
Mexico							
VS							
Australië							
China							
Hong Kong	N/A						
India							
Indonesië							
Japan							
Nieuw-Zeeland							
Singapore							
Taiwan	N/A						
Thailand							
VAE							

INHOUDSOPGAVE

UITGEREIDE RAPPORTEN

MARKTPRESTATIES IN EEN
OOGOPSLAG

MARKTPRESTATIES
IN EEN FLITS

MARKTPRESTATIES
IN EEN FLITS

OVERZICHTSTABEL

SECTORPRESTATIES

Voeding	Machines	Metaal	Papier	Diensten	Staal	Textiel

Uitstekend

Goed

Redelijk

Matig

Slecht

Sectorprestaties

Veranderingen sinds december 2016

Europa

België

Financiële diensten

Verlaagd van goed naar redelijk

De afgelopen maanden werd de sector getroffen door enkele zware gevallen van wanbetaling en insolventie.

Machines/Engineering

Verhoogd van redelijk naar goed

Het aantal wanbetalingen en insolventies in deze sector is verder gedaald; meer orders zorgen voor betere bedrijfsprestaties.

Denemarken

Chemie/Farmacie

Verlaagd van uitstekend naar goed

De farmaceuticabedrijven blijven sterk presteren, maar de sector kampt met opgedreven prijscontroles op de belangrijke Amerikaanse markt.

Italië

Automotive

Verhoogd van redelijk naar goed

Machines/Engineering

Verhoogd van redelijk naar goed

Beide sectoren deden het goed in 2016; de zwakkere euro ondersteunde de groei van de export en de binnenlandse vraag nam toe.

Polen

Landbouw

Verlaagd van goed naar redelijk

Diverse gevallen van vogelgriep die werden geregistreerd in Polen sinds het eind van 2016 hebben een negatieve invloed gehad op de grote sector pluimveebedrijven.

Portugal

Automotive

Verhoogd van redelijk naar goed

De autosector profiteerde de voorbije jaren van een toegenomen autoverkoop en een opwaartse trend in de deelsector auto-onderdelen. In 2016 kondigden internationale spelers nieuwe investeringen aan, die in de nabije toekomst voor nog betere vooruitzichten zouden moeten zorgen in deze sector.

Rusland

Staal

Verhoogd van matig naar redelijk

In het verlengde van de algemene vooruitgang van de Russische economie (een sterkere roebel, betere liquiditeit, toenemende vraag naar kapitaalgoederen) herstelde de binnenlandse staalmarkt zich. In de tweede helft van 2016 verbeterde het betalingsgedrag in de staalsector.

Slowakije

Landbouw

Verhoogd van redelijk naar goed

Het aantal wanbetalingen daalde en de financiële marktomstandigheden verbeterden.

Azië/Oceanië

Indonesië

Bouw/Bouwmaterialen

Verhoogd van redelijk naar goed

De sector profiteert van een groot aantal nieuwe, door de overheid opgestarte projecten voor de bouw van nieuwe infrastructuur en openbare faciliteiten/gebouwen.

Hebt u deze Market Monitor met interesse gelezen? Kijkt u dan ook eens op onze website www.atradius.nl. U vindt hier nog meer Atradiuspublicaties die zich richten op de mondiale economie, waaronder diepgaande landenrapporten, advies over creditmanagement en artikelen over actuele busnessttopics.

Actief op Twitter? Volg [@atradiusNL](https://twitter.com/atradiusNL) of zoek op [#marketmonitor](https://twitter.com/hashtag/marketmonitor) om up to date te blijven met de nieuwste versie.

Volg Atradius op Social Media

[@atradiusNL](https://twitter.com/atradiusNL)

[Atradius-
Nederland](https://www.linkedin.com/company/atradius-nederland)

[atradiusNL](https://www.youtube.com/atradiusNL)

Atradius N.V.
David Ricardostraat 1 · 1066 JS Amsterdam
Postbus 8982 · 1006 JD Amsterdam
Nederland
Tel.: 020 553 9111

info@atradius.nl
www.atradius.nl